

La Pomerola

Llegeixo aquests dies el poema de Verdaguer *La Pomerola*. És un poema en què el poeta es veu com un trobador vell que torna a la casa pairal i ja ningú no el recorda. Tot hi ha canviat, la roureda altí-

vola no hi és, ni el llorer de l'androna ni l'om de la sarment enrinxolada. I tampoc no hi és aquella pomera, la regina dels arbres del voltant, coneguda com la Pomerola. El poema és preciós. I en llegeixo la magnífica edició de Ricard Torrents i M. Àngels Verdaguer. L'exactitud de la llengua del poeta: propietat dels mots, precisió de les imatges, commou. I el to, evocador d'un passat que havia estat ric de potència creadora. El cant tercer, central en el poema, és el seu nus creatiu i un té la impressió d'haver-ne estat l'origen. L'idil·li del trobador entre els braços florits d'aquella pomera, gairebé un orgasme creatiu en què no s'està de volar per la Plana i per la costa, acaba amb el cant d'unes noies, en una cançó d'arrel popular. I després ve el fracàs, la caiguda des dels cims d'aquella il·lusió en què la poesia va tenir el paper protagonista. Ara, el trobador s'ha fet vell, i cremen als seus peus els tions d'aquella Pomerola, d'aquella Primavera, d'aquella joventut. I demana que no el cremin tot, aquell arbre, que, si bé no n'hi haurà prou per a un taüt, sí que donarà per fer una creu per coronar el clot del poeta. I del seu llaüt, penjat d'aquesta creu, se sentirà la seva veu, l'eterna primavera, la poesia.

A ningú no escaparà que es tracta d'un poema autobiogràfic. Sobretot si sabem que Verdaguer el va escriure ja tard a la seva vida, que el va presentar als Jocs Florals de 1896 i que no el van premiar. Llavors, el poeta passava les hores més baixes de la seva consideració social i, pel que es veu, també poètica. Tot i que era, sense cap dubte, el millor de tots. Trista història d'aquest país, que encara persevera en els seus vicis i mals costums.

El gran poema tardà de Jacint Verdaguer

VÍCTOR OBIOLS | Actualitzada el 01/02/2014 00:00 Ara, 1 de febrer de 2014

¿Podia haver xifrat millor, simbòlicament, el geni que fou Verdaguer, tota la seva aventura terrenal i poètica? Una Creu Santa feta de les restes de l'arbre on nià el seu "càntic més hermós", en la qual penjar-hi, un cop mort el Trobador, el seu llaüt, per deixar que, amb els aires del matí, soni l'instrument, i canti el poeta l'eterna primavera? Així clou Verdaguer, magistralment, aquest poema llarg, amb el seu darrer cant, *Adéu del trobador*. Un poema que restà inèdit, i que planteja, doncs, un enigma que els curadors deixen en suspens. Aquest volum 30 de la sèrie B de la *Col·lecció Jacint Verdaguer. Obra Completa* inicia la segona etapa sota l'empara de la Fundació Verdaguer, i amb peu editorial de Verdaguer Edicions / Societat Verdaguer, en el que constitueix, probablement, el projecte d'edició crítica més ambiciós d'un clàssic català del segle XIX.

Fou un dels curadors de l'edició, verdaguerista insigne, Ricard Torrents, qui considerà, l'any 1995, que la publicació d'aquesta obra inèdita composta el 1896 no podia ajornar-se més. L'edició de Proa de Joaquim Molas i Isidor Cònsul seguia la de Torrents, però la descoberta d'un segon manuscrit a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Ca l'Ardiaca, per part de M. Àngels Verdaguer, s'afegí al de la Biblioteca de Catalunya, que serví de base a Torrents. Aquesta edició definitiva recull les dues versions. Cal dir que es tracta d'una edició modèlica, amb una *Introducció*, un *Estudi preliminar* que inclou la descripció del poema, un capítol dedicat a les vicissituds al voltant dels Jocs Florals de 1896, una història dels manuscrits i la gestació del poema i una explicació dels criteris d'edició. A continuació es presenta el text, amb anotacions i aparat de variants, un annex amb la reproducció d'ambdós manuscrits, i un *Apèndix* amb textos juvenils relacionats amb *La Pomerola*, fragments desestimats, esborranys, processos de gestació i creació i un article breu de Torrents, a més de la bibliografia. Una senyora edició, elaborada i polida (llàstima dels fullets d'impremta a la p. 65, "difinitivament", i del cos de lletra de les notes a peu de plana, una tortura per als que no hi guipen). Altrament, un treball modèlic.

El llegat de la creu

Els curadors afirmen a la *Nota* que encapçala l'edició que es tracta d'"el poema major de l'obra tardana del poeta català modern més important", i el situen en la línia d' *El comte Arnau*, de Joan Maragall, *Nabí*, de Josep Carner, i *Llàtzer el ressuscitat*, de Carles Riba. Tècnicament parlen de *long poem*, tot i que aquest concepte ens remet més aviat a poemes com el *Beowulf*, l'*Odissea*, la *Iliada*, o, més recentment, els *Cantos* d'Ezra Pound. Potser és més a prop del poema narratiu romàntic, no exempt de substància lírica, i del poema narratiu modernista, com expliquen a l'*Estudi preliminar*, del qual destacaríem l'apartat *El poeta i l'arbre de la poesia a la base del mite personal*, excel·lent síntesi de concisió, passió i erudició. Aquí és on s'elabora una de les tesis de l'edició: que *La Pomerola* constitueix el text que faltava per demostrar l'aproximació de Verdaguer al Modernisme, una suposició fins ara més afirmada que documentada. Aquí, "la Poesia és un absolut, i el Poeta una criatura del cel rebutjada a la terra". També s'hi diu que Verdaguer, que tenia inicialment en les figures del rossinyol (l'ocell cantaire per excel·lència) i en la d'Orfeu (el mític poeta i mag de la lira) un mirall per reflectir-s'hi, poeta en el paradís, ara "es veu néixer en l'esqueixament del seu propi calvari". Jesús, el rebutjat pel seu poble i el crucificat, li llega la creu, no pas l'arpa, i és el poeta mateix qui transforma la creu en arpa, en un genial malabarisme simbòlic.